

Kannanotto parlamentaarisen ohjausryhmän pöytäkirjaan 26.11.2025:

Perustuslain muutos ei voi olla tavallisen lainsäädännön säätämisen tarpeelle alisteinen tai siihen liittyvä sivutuote, joten perustuslain muutoksiakaan ei tulisi arvioida kulloinkin käsillä olevien lainsäädännön tarkistustarpeiden kautta vaan itsenäisesti ja tavallisen lain muutoksille valtiosääntöoikeudellisia edellytyksiä asettavana. Nyt vaikuttaa ilmeiseltä, että valmistellun perustuslain muutosehdotuksen taustalla ovat tavallisten lakien muutostarpeet, jotka liittyvät rikostiedustelun sekä siviili- ja sotilastiedustelun viranomaisten toimivaltuuksien lisäämiseen. Perustuslakia ei nyt tarkastella ja kirjoiteta omana kokonaisuutenaan omassa kontekstissaan, vaan koska em. viranomaisilla on pyrkimys saada läpi lakimuutoksia, jotka perustuslaki nyt estää.

Rikostiedustelun lisääminen perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttiin kotirauhan- ja luottamuksellisen viestin suojan rajoitusperusteeksi ei ole hyväksyttävää, vaan antaisi mahdollisuuden rajoittaa näitä perusoikeuksia ilman yksilöityä henkilöön kohdistuvaa rikosepäilyä – epämääräisin ja väljin perustein. Voimassa oleva perustuslain 10 § edellyttää, että kotirauhan piiriin tai luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuvat poliisin toimivaltuudet perustuvat konkreettiseen ja yksilöityyn rikosepäilyyn, vaikka rikos ei olisi vielä ehtinyt toteutetun teon asteelle. Kuten ylimmät laillisuusvalvojat ovat todenneet, rikostiedustelu on epämääräinen käsite ja sen kohdentaminen hyvin väljää. Rikollisuuden torjunta ei edellytä kajoamista perusoikeuksiin, vaan on yleinen yhteiskunnallinen tehtävä. Sitä toteuttavat poliisin ohella lukuisat eri tahot.

Kotirauhan loukkaaminen tietojen saamiseksi sotilaallisesta ja kansallista turvallisuutta vaarantavasta toiminnasta 3 momenttiin esitetyillä muutoksilla ilman yksilöityä rikosepäilyä ei ole hyväksyttävissä. Sotilaallinen toiminta on nykyisin menetelmin paljastettavissa ilman kotirauhan loukkaamista. Voimassa oleva 4 momentti antaa tähän riittävät mahdollisuudet. Mitä ylipäänsä voisi olla sellainen sotilaallinen toiminta, jonka havaitsemisen kotirauhan suoja estäisi?

Kansallinen turvallisuus on hallintokäytännössä ollut perusteluna varsin erilaisille toimille. Se on epämääräinen käsite eikä käytännön valossa sovellu perusoikeuksien rajoittamisperusteeksi. Peruste on aikaisemmin lisätty luottamuksellisen viestin suojaa koskevaan 4 momenttiin, mutta nyt työryhmän luonnoksessa ehdotettu 3 momentin kotirauhan suojan kaventaminen on merkittävästi vakavampi asia. Kotirauhan ja perhe-elämän suoja turvaavat yksilön vapautta julkisen vallan puuttumiselta ja ovat demokraattisen oikeusvaltion kulmakivi.

Kun viranomaiset voivat jo nykyisen lain nojalla rajoittaa kotirauhan suojaa rikosepäilyn perusteella, on vaikea nähdä, mitä uutta toisi epämääräisen kansallisen turvallisuuden käsitteen lisääminen 3 momentin rajoitusperusteeksi. Kun laeilta edellytetään täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta, on selvää, että lukuisat rikoslain säännökset tulisivat joka tapauksessa sovellettaviksi entiseen tapaan, vaikka uusi käsite perustuslain tasolla otettaisiin käyttöön. Näiltä osin perustuslain 10 § 3 momentti on pidettävä ennallaan.

Rikoksen estäminen on vakiintuneen käytännön mukaan hyväksytty yksityiselämän suojan rajoittamisperusteeksi. Sanamuoto on perusteltua muuttaa 3 ja 4 momenteissa vastaamaan käytäntöä niin, että rikoksen selvittämisen lisäksi voidaan puuttua myös konkreettisiin rikoksen valmistelutoimiin. Se ei kuitenkaan saa johtaa rajoitusperusteen

laajentamiseen. Selkeintä olisi käyttää käsitteen "selvittäminen" sijasta käsitettä "tutkinta", kuten oikeusasiamies on esittänyt.

Muutosesitys perustuslain 10 §:n 2 momenttiin on perusteltu. Viestintäteknologian nopean muutoksen vuoksi on syytä käyttää yleiskäsitettä.

Johannes Yrttiaho
Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä